

О. В. Легка, доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри міжнародного права
Університету митної справи та фінансів

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ КРЕДИТОРІВ В ПРОЦЕСІ ПРИПИНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

У статті досліджено правові механізми забезпечення прав кредиторів у процедурах припинення господарських товариств (реорганізації та ліквідації), з урахуванням законодавчих змін після 2022 року. Проаналізовано норми Цивільного та Господарського кодексів України, Кодексу України з процедур банкрутства, спеціальних законів (зокрема, Законів України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» і «Про акціонерні товариства»), а також сучасні наукові підходи і судову практику. Визначено актуальні проблеми захисту прав кредиторів при реорганізації (злитті, приєднанні, поділі, виділі, перетворенні) і ліквідації товариств, включаючи забезпечення виконання зобов'язань правонаступниками, дотримання черговості задоволення вимог, запобігання зловживанням процедурою припинення для ухилення від боргів. Встановлено, що існують суттєві прогалини у правовому регулюванні повідомлення кредиторів при добровільному припиненні, а також колізії у механізмах захисту прав кредиторів під час примусового припинення та реорганізації. Автором запропоновано шляхи вдосконалення нормативної бази з метою зміцнення процесуальних гарантій кредиторів та підвищення ефективності контролю за дотриманням їхніх прав у ліквідаційних процедурах. На основі аналізу надано висновки та пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання: зокрема, усунення неузгодженостей між загальними та спеціальними нормами, посилення гарантій для кредиторів у адміністративних процедурах припинення та в умовах неплатоспроможності боржника. Окреслено перспективи подальших досліджень, пов'язані з імплементацією європейських підходів і адаптацією правових механізмів захисту кредиторів в умовах сучасних викликів, таких як економічна криза та правовий режим воєнного стану.

Ключові слова: господарське товариство, підприємницьке товариство, припинення, правонаступництво, кредитор, правове регулювання, банкрутство, ліквідація, реорганізація.

O. V. Lehka. On the issue of securing the rights of creditors in the process of winding up business companies

The article examines the legal mechanisms for safeguarding creditors' rights during the termination of business entities (through reorganization or liquidation), taking into account legislative developments following 2022. The study analyzes provisions of the Civil and Commercial Codes of Ukraine, the Bankruptcy Procedure Code of Ukraine, and special legislation (notably, the Laws of Ukraine "On Limited and Additional Liability Companies" and "On Joint Stock Companies"), alongside contemporary academic approaches and judicial practice. The article identifies current challenges in protecting creditors' rights during reorganizations (merger, accession, division, spin-off, transformation) and liquidations, including the enforcement of obligations by legal successors, adherence to the order of priority in satisfaction of claims, and the prevention of abuse of termination procedures to evade debts. It is established that significant gaps persist in the legal regulation of creditor notification during voluntary termination, as well as inconsistencies in the mechanisms for protecting creditor rights during compulsory termination and reorganization. The author proposes avenues for improving the legal framework in order to strengthen procedural guarantees for creditors and enhance the effectiveness of oversight in liquidation procedures. Based on the analysis, the article offers conclusions and recommendations for legal reform, including the elimination of inconsistencies between general and special legal provisions, the enhancement of creditor protections in administrative termination procedures, and in cases involving debtor insolvency. The study outlines prospects for further research, particularly regarding the implementation of European approaches and the adaptation of creditor protection mechanisms in response to contemporary challenges such as economic crisis and the legal regime of martial law.

Key words: business entity, commercial company, termination, legal succession, creditors, legal regulation, bankruptcy, liquidation, reorganization.

Забезпечення прав кредиторів при припиненні господарських товариств є важливою умовою стабільності економічного обігу та довіри до юридичних осіб. Належний захист інтересів кредиторів під час ліквідації чи реорганізації підприємств запобігає випадкам, коли суб'єкти господарювання використовують процедури припинення для ухилення від виконання своїх зобов'язань перед контрагентами. На практиці нерідко трапляються ситуації, коли власники підприємств ініціюють припинення (розформування бізнесу, злиття з іншим підприємством тощо) саме з метою уникнення повного задоволення вимог кредиторів. Така практика підриває принцип верховенства права і справедливості у господарських відносинах, створює ризики для інвесторів та партнерів, а також негативно впливає на ділове середовище. Актуальність дослідження зумовлена також суттєвими змінами законодавства України у сфері припинення юридичних осіб,

які відбулися в останні роки, особливо після 2022 року. Законодавець удосконалив процедури банкрутства (набрав чинності Кодекс України з процедур банкрутства 2019 р., до якого внесено зміни в 2022–2023 рр.), оновив спеціальні закони щодо господарських товариств (новий Закон «Про акціонерні товариства» 2023 р. тощо) і ввів особливі норми на період воєнного стану [12; 11; 1]. Виникла необхідність наукового аналізу того, як ці новації впливають на захист прав кредиторів: чи достатньо правових гарантій для задоволення їхніх вимог, чи не містить законодавство прогалин або колізій, які можуть бути використані боржниками на шкоду кредиторам.

Додатково значущість теми посилюється сучасними економічними умовами. Внаслідок фінансових труднощів, спричинених як внутрішніми економічними циклами, так і зовнішніми факторами (включаючи воєнні дії), кількість випадків ліквідації бізнесів та банкрутств зростає. Забезпечення прав кредиторів в цих умовах є питанням не тільки приватного інтересу сторін, але й публічного економічного порядку, оскільки від ефективності процедур задоволення вимог залежить довіра до ринкової системи та спроможність відновлення економіки.

Постановка завдання. Проблема, що розглядається в статті, полягає в оптимальному поєднанні інтересів кредиторів та боржників у процесі припинення господарських товариств і усуненні правових прогалин, що дозволяють недобросовісним боржникам ухилятися від сплати боргів.

Незважаючи на наявність базових гарантій у Цивільному кодексі України (ЦК) та спеціальному законодавстві, на практиці виникають питання щодо реалізації цих гарантій. Зокрема, потребують вирішення такі проблемні аспекти, як обмеження прав кредиторів при різних формах припинення [2]. Існує різниця в режимі захисту кредиторів залежно від того, чи йдеться про реорганізацію (коли до правонаступників переходять зобов'язання) чи про ліквідацію (коли юридична особа припиняється без правонаступництва). Законодавство містить імперативні приписи, що товариство не може завершити процедуру припинення (зокрема, реорганізацію) до повного задоволення заявлених кредиторами вимог. Однак контроль за дотриманням цього правила на практиці ускладнений. Випадки неплатоспроможності та ініціювання банкрутства обумовлені тим, що закон передбачає, що у разі недостатності майна для задоволення вимог кредиторів, процедура добровільної ліквідації повинна трансформуватися у процедуру банкрутства (відповідно до ч.3 ст. 110 ЦК та положень Кодексу з процедур банкрутства). Проте на практиці не завжди суб'єкти господарювання добровільно подають заяву про банкрутство, що затягує задоволення вимог або робить його неможливим. Проблема полягає в забезпеченні належного механізму переходу до банкрутства та відповідальності за порушення цього обов'язку. Наприклад, ч. 6 ст. 34 КУЗПБ зобов'язує керівника боржника звернутися до суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство протягом місяця після виникнення загрози неплатоспроможності, і невиконання цього обов'язку може призвести до відповідальності посадових осіб. Потрібно оцінити, наскільки ефективно ця норма виконується та як часто керівники притягуються до відповідальності (субсидіарної чи іншої) за її порушення. Окремий виклик – дієвість захисту кредиторів в умовах воєнного стану. Закон № 3249-IX від 13.07.2023 запровадив тимчасовий мораторій на відкриття нових справ про банкрутство на період воєнного стану і 6 місяців після нього для випадків, коли неможливо задовольнити вимоги кредиторів через бойові дії або якщо боржник є оборонним підрядником [12]. Хоча ця норма спрямована на захист стратегічних підприємств і бізнесу в умовах війни, вона фактично відкладає реалізацію прав кредиторів на невизначений строк.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання припинення юридичних осіб (реорганізації та ліквідації) та захисту прав їхніх кредиторів привертало увагу багатьох науковців у галузі цивільного і господарського права. Ще у доктрині радянського періоду і перших десятиліть незалежності України закладено підвалини розуміння правового режиму припинення суб'єктів господарювання. Значний внесок у розробку цієї проблематики зробили такі вчені, як Р. Г. Афанасьєв, О. М. Вінник, В. С. Щербина, Я. М. Шевченко, Н. О. Саніахметова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. К. Мамутов та інші. У їхніх працях розглянуто загальні питання реорганізації підприємств, черговість задоволення вимог кредиторів, відповідальність учасників тощо. Зокрема, монографічні та дисертаційні дослідження 2000-х років (наприклад, праця О. Агапової 2007 р. про захист прав кредиторів при реорганізації юридичних осіб, роботи Л. Дорошенко, О. Зельдіної та ін.) заклали теоретичну базу для подальшого вдосконалення законодавства.

Останніми роками, у зв'язку з оновленням нормативної бази, з'явилися нові публікації, присвячені окремим аспектам цієї теми. Так, після прийняття Кодексу України з процедур банкрутства (КУЗПБ) у 2019 р. дослідники проаналізували інновації цього акту в контексті захисту кредиторів (наприклад, стосовно процедур розпорядження майном, мирова угода, продаж майна банкрута тощо) [1]. У статтях у фахових виданнях розглядалися питання відповідальності керівників та власників за доведення до банкрутства і задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі. Зокрема, Г. Кучеренко (2019 р.) проаналізувала норму Закону про ТОВ щодо відповідальності директора у разі зниження чистих активів і наступного банкрутства, вказавши на появу механізму субсидіарної відповідальності директора перед кредиторами за борги товариства. Ця проблематика увійшла в фокус уваги через практичну значущість: мають місце судові кейси, де кредитори намагаються притягнути до відповідальності керівників або власників за незадоволені вимоги, особливо якщо останні своїми діями/бездіяльністю сприяли неплатоспроможності підприємства.

Окремою темою досліджень стало впровадження спеціальних законів про товариства – Закон про ТОВ (2018 р.) та нова редакція Закону про АТ (2023 р.). Так, О. Кот і С. Корнієнко (2018 р.) здійснили ґрунтовний огляд новел Закону про ТОВ щодо припинення товариств і виділу, відзначивши появу спеціальних норм про порядок повідомлення кредиторів, договори про припинення тощо [9]. Вони звернули увагу на позитивні моменти (введення договорів між товариствами щодо умов реорганізації, конкретизація компетенції загальних зборів при прийнятті рішень про припинення) та на колізії із ЦК (стосовно строків для пред'явлення вимог кредиторів) [9]. Є. Петров та Ю. Белуга (2016 р.) дослідили задоволення вимог кредиторів при реорганізації господарських товариств на прикладі іноземного досвіду і запропонували напрями вдосконалення цієї процедури [10]. Зокрема, вони підкреслили, що законодавче регулювання розрахунків з кредиторами має на меті недопущення обмеження прав контрагентів при реорганізації, оскільки без належних гарантій реорганізація може використовуватися для ухилення від боргів.

Сучасна судова практика також стала джерелом для наукового аналізу. Об'єднана палата і Касаційний господарський суд Верховного Суду сформулювали правові позиції щодо способів захисту прав кредиторів у разі припинення боржника. Приміром, у постановках ВС від 2020 та 2022 рр. (справи № 922/416/19, № 910/406/21) роз'яснено, що кредитор не може просто звернутися з позовом про стягнення боргу з юридичної особи, яка знаходиться в стані припинення, оминаючи спеціальну процедуру; належним способом є пред'явлення вимоги до ліквідаційної комісії і, у разі відмови, – позов про включення вимоги до ліквідаційного балансу [7; 8]. Ці правові висновки привернули увагу науковців та практиків, оскільки потребують балансування права на судовий захист з ефективністю ліквідаційної процедури.

Отже, аналіз наукової літератури показує, що існує значна теоретична база щодо захисту прав кредиторів при припиненні господарських товариств. Водночас постійні зміни законодавства (останні з яких зумовлені як євроінтеграційними процесами, так і потребами воєнного часу) актуалізують тему та вимагають оновленого дослідження. На сьогодні бракує комплексних робіт, які б одночасно охопили новели спеціальних законів про товариства, положення КУЗПБ та практику їх застосування після 2022 року. Ця стаття покликана частково заповнити цю прогалину, спираючись на існуючі наукові напрацювання та сучасні тенденції.

Мета статті. Метою статті є здійснення комплексного аналізу правового регулювання забезпечення прав кредиторів у процесі припинення господарських товариств та вироблення обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства і практики його застосування.

Виклад основного матеріалу. Господарське товариство може припинятися двома основними шляхами – реорганізацією або ліквідацією. Реорганізація включає злиття, приєднання, поділ, виділ (як особливий випадок створення нового товариства без припинення материнського) та перетворення (зміну організаційно-правової форми). Ліквідація означає припинення юридичної особи без правонаступництва її прав і обов'язків (усі зобов'язання підприємства припиняються внаслідок завершення ліквідаційної процедури). Відповідно до ст. 104 ЦК України, рішення про припинення юридичної особи може бути добровільним (прийнятим учасниками) або примусовим (на підставі судового рішення у визначених законом випадках) [2].

Важливим кроком, спрямованим на захист кредиторів, є обов'язок забезпечити публічність інформації про початок процедури припинення. Закон вимагає протягом короткого строку після прийняття рішення про припинення повідомити державного реєстратора. Зокрема, згідно з ч. 1 ст. 105 ЦК України, рішення учасників про ліквідацію юридичної особи підлягає поданню держреєстратору протягом 3 робочих днів [2]. Державний реєстратор, отримавши такі відомості, вносить до Єдиного державного реєстру (ЄДР) запис про те, що юридична особа перебуває в процесі припинення, із зазначенням персонального складу ліквідаційної комісії та строку пред'явлення вимог кредиторів. Одночасно ця інформація автоматично доводиться до відома податкових органів, Пенсійного фонду та інших зацікавлених держустанов.

Внесення запису до ЄДР про рішення щодо припинення має два важливі правові наслідки. По-перше, накладаються обмеження на подальші дії з боку підприємства, щоб запобігти ухиленню від відповідальності. З дня внесення запису про рішення щодо ліквідації забороняється вносити зміни до установчих документів та інформації про відокремлені підрозділи; заборонено створювати нові юридичні особи, засновником яких є товариство, що ліквідується. Таким чином, учасники вже не можуть, приміром, змінити склад учасників чи директора, “перекинути” активи на іншу компанію шляхом зміни структури власності тощо – до завершення ліквідації склад учасників і керівників фіксується, що забезпечує прозорість процесу для кредиторів. По-друге, кредитори вважаються повідомленими про припинення з моменту внесення відповідного запису в ЄДР. Хоча прямо закон не зобов'язує ліквідаційну комісію надсилати кожному кредитору індивідуальне письмове повідомлення (це є обов'язком лише при певних видах реорганізації за спеціальними законами, про що нижче), на практиці рекомендується повідомити відомих кредиторів листом для уникнення спорів. Однак Верховний Суд у постанові від 10.05.2023 (справа № 905/229/21) чітко зазначив, що достатнім і належним повідомленням кредиторів про добровільну ліквідацію є саме оприлюднення відповідних даних у ЄДР [6]. Ці відомості є відкритими і загальнодоступними (на офіційному порталі Міністерства юстиції будь-яка особа може перевірити статус контрагента). Отже, за презумпцією закону, всі кредитори вважаються проінформованими з дня появи запису про початок припинення в ЄДР.

Після оприлюднення рішення про припинення починається відлік строку, протягом якого кредитори можуть заявити свої вимоги ліквідаційній комісії. Як зазначено вище, ЦК України встановлює гнучкі межі цього строку – від 2 до 6 місяців (він визначається в рішенні про припинення або ліквідкомісією, але в межах зазначених границь). У типовій ситуації добровільної ліквідації учасники в протоколі загальних зборів самі встановлюють строк, орієнтуючись на мінімально необхідний (зазвичай не менше 2 місяців, аби дати час на виявлення більшості вимог).

Аналіз судової практики дає підстави визначити, що суди вищих інстанцій виробили підходи, що мають прецедентне значення для захисту прав кредиторів. Варто акцентувати на найбільш розповсюджені категорії спорів, пов'язаних з припиненням товариств

Спори про включення кредиторських вимог до балансу. Кредитор, отримавши від ліквідаційної комісії повідомлення про відмову у визнанні його претензії (повністю або частково), має право звернутися до господарського суду. Позовна вимога у такому випадку – зобов'язати ліквідаційну комісію включити відповідну суму до проміжного (або ліквідаційного) балансу. Суди з'ясовують обґрунтованість кредиторських вимог і, якщо визнають їх правомірними, зобов'язують ліквідатора внести зміни до балансу боржника. Наприклад, Верховний Суд у постанові від 26.10.2022 р. (справа № 910/406/21) підтвердив, що належним способом захисту права кредитора є вимога про включення його вимоги до балансу; якщо ж кредитор просто просить суд стягнути кошти з компанії, що ліквідується, – в позові має бути відмовлено [8]. Це стало важливим орієнтиром для нижчих судів.

Оскарження дій ліквідаційної комісії. Іноді кредитори в судовому порядку оскаржують самі рішення зборів учасників про припинення або дії ліквідаторів, якщо вважають, що вони порушують закон чи їхні права. Наприклад, кредитор може вимагати визнати недійсним рішення загальних зборів про дострокову ліквідацію, якщо доведе, що воно прийняте з метою шахрайства (на практиці такі випадки поодинокі, оскільки потрібні вагомі докази злої волі). Частіше оскаржують бездіяльність ліквідатора – неподання заяви про банкрутство при явній недостатності майна, нездійснення належного повідомлення кредиторів тощо. Суди інколи зобов'язують ліквідаційну комісію вчинити певні дії, що впливають з її обов'язків (провести інвентаризацію, виставити майно на продаж для розрахунку з кредиторами, подати заяву про банкрутство) [14]. Втім, пряме судове втручання в адміністративну процедуру ліквідації обмежене – суди не беруть на себе функції ліквідатора, а діють лише в межах заявлених вимог.

Відповідальність учасників після ліквідації. Якщо підприємство припинилося, а у кредитора залишилась невиконана заборгованість, виникає питання: кого тепер притягати? Адже юридична особа більше не існує. За загальним правилом, після виключення юрособи з реєстру зобов'язання припиняються (немає суб'єкта, на якого можна подати до суду). Однак кредитори намагаються звернутись до учасників або бенефіціарів. Українське законодавство не містить універсальної норми про автоматичну відповідальність власників за борги ліквідованого товариства (за винятком випадків повного товариства або порушень типу фіктивного банкрутства). Проте судова практика формує підходи, коли учасники можуть відповідати перед кредиторами в межах отриманого майна при ліквідації. Логіка така: якщо учасник при розподілі отримав певні активи, а кредитор не був погашений, то кредитор може вимагати звернення стягнення на ті активи (або їх вартість) як на безпідставно отримане майно. Це фактично позов про реституцію/визнання недійсним розподілу.

“Схемні” реорганізації та правонаступництво. Ще одна категорія спорів – випадки, коли підприємство проводить реорганізацію (наприклад, злиття або приєднання) з метою уникнення боргів. Схема може полягати в тому, що на “нову” юридичну особу переводяться активи, а борги нібито залишаються на “старій”, яка згодом ліквідується. Законодавство протидіє цьому, встановлюючи, що до правонаступника переходять усі зобов'язання (за розподільчим балансом, а якщо баланс складено неправильно – то правонаступники несуть солідарну відповідальність). Кредитори у таких випадках можуть подати позов до нового підприємства, доводячи, що воно є правонаступником за боргами. Суд оцінює передавальні акти, баланс, обставини реорганізації. Якщо виявлено, що борг неправомірно не був переведений, суд може визнати за кредитором право вимоги до правонаступника. Так, господарські суди неодноразово наголошували: реорганізація не повинна погіршувати становище кредитора; якщо ж це сталося – правонаступник відповідає по боргах, навіть якщо формально їх не було записано за ним. Таким чином, судова практика в цілому підтримує кредиторів у боротьбі з “фіктивними” реорганізаціями.

Окремо слід розглянути вплив особливого правового режиму – воєнного стану – на реалізацію процедур ліквідації та банкрутства. Після початку повномасштабної агресії в Україні були прийняті нормативні акти, покликані запобігти масовому банкрутству стратегічних підприємств та зберегти виробничий потенціал на час війни. Так, постановою КМУ № 187 від 03.03.2022 р. введено мораторій (заборону) на виконання грошових зобов'язань боржників у примусовому порядку в районах активних бойових дій [11]. Це вплинуло на виконавче провадження, але опосередковано стосується і ліквідацій: фактично, якщо майно боржника знаходиться в зоні бойових дій, примусове стягнення не здійснюється, а отже кредитори не можуть реалізувати свої вимоги. В липні 2023 р. набрав чинності спеціальний Закон № 3249-IX про “військові банкрутства” (див. вище), який тимчасово заборонив відкриття нових справ про банкрутство за заявами кредиторів, якщо

боржник доведе, що неспроможність викликана воєнними діями або підприємство виконує оборонні замовлення [12]. Ця умовна і тимчасова заборона діє протягом воєнного стану і пів року після нього.

Для кредиторів це означає, що на певний час вони позбавлені можливості ініціювати банкрутство проблемного боржника, якщо останній підпадає під критерії захисту. З одного боку, такий крок уряду й парламенту зрозумілий: запобігти ланцюговій реакції банкрутств у період війни та зберегти економічні суб'єкти. З іншого боку, права кредиторів ставляться в стан очікування – їхні вимоги фактично “заморожені” до закінчення мораторію. У випадках, коли підприємство не має перспектив відновлення платоспроможності, це просто відтерміновує неминуче банкрутство і може призвести до ще більшого накопичення боргів. Тому у фаховому середовищі звучать пропозиції удосконалити механізми воєнного мораторію, наприклад, забезпечити реєстр таких боржників і контроль за збереженням їх майна, щоб кредитори після війни не зіткнулися з порожніми балансами.

Адміністративні процедури ліквідації (добровільної) під час воєнного стану теж зазнали певних особливостей. Міністерство юстиції тимчасово обмежувало роботу держреєстрів на початку війни, але наразі реєстрація припинення триває. Водночас, через воєнні ризики, органи ДПС можуть не проводити перевірки ліквідованого підприємства до завершення бойових дій, що затягує ліквідацію (адже податкова перевірка – обов'язкова стадія, без довідки від податкової держреєстратор не зможе завершити ліквідацію) [13]. Це, своєю чергою, продовжує невизначеність для кредиторів. Таким чином, війна вплинула на часові рамки процедур, але самі принципи захисту кредиторів залишаються чинними.

Висновки та перспективи. Аналіз законодавства України та практики його застосування показав, що в цілому у вітчизняній правовій системі закладені основоположні механізми захисту прав кредиторів у разі припинення господарських товариств. До таких механізмів належать: обов'язкове сповіщення кредиторів про рішення щодо припинення підприємства та надання їм часу для пред'явлення вимог; заборона завершувати припинення без задоволення вимог кредиторів; правонаступництво та солідарна відповідальність у разі реорганізації; черговість та пропорційність задоволення вимог; перехід до банкрутства при недостатності активів; відповідальність за порушення прав кредиторів. Водночас, неможна ігнорувати низку проблем та колізій, які потребують вирішення: неузгодженість строків пред'явлення вимог (30 днів vs 2 місяці); недостатня конкретизація обов'язку особистого повідомлення кредиторів у добровільній ліквідації; зловживання процедурами виділу чи перетворення; відсутність прямих санкцій за невиконання обов'язку звернутися до банкрутства; проблема виконання кредиторських вимог у період дії мораторіїв (воєнного стану). Таким чином, на підставі проведеного дослідження пропонуємо такі напрями вдосконалення правового регулювання та практики забезпечення прав кредиторів при припиненні товариств. Так, варто конкретизувати на нормативному рівні, що у випадках, коли законом встановлено інший строк для пред'явлення вимог кредиторів (як у Законі про ТОВ чи АТ [3; 4]), застосовується спеціальний закон. Або ж збільшити у спеціальних законах мінімальний строк з 30 днів до 2 місяців, щоб узгодити з ЦК. Це зніме питання про різне трактування строків і гарантуватиме кредиторам достатній час. Необхідним вбачається запровадження механізму контролю за реорганізаціями з точки зору інтересів кредиторів. Наприклад, встановити обов'язковість аудиторського звіту або висновку незалежного експерта про те, що внаслідок реорганізації борги можуть бути покриті, і правонаступники матимуть достатньо майна. Слушною є пропозиція посилити відповідальність за порушення порядку припинення.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України з процедур банкрутства: Кодекс України від 18.10.2018 № 2597-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2597-19> (дата звернення: 28.05.2024).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> (дата звернення: 28.05.2024).
3. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 20. Ст. 247.
4. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.10.2008 № 514-VI (в ред. від 2023 року). Відомості Верховної Ради України. 2008. № 50–51. Ст. 384.
5. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII (зі змін. і доп.). Відомості Верховної Ради України. 1991. № 49. Ст. 682.
6. Постанова Об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 12.09.2023 у справі № 909/101/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. (дата звернення: 28.05.2024).
7. Постанова Верховного Суду від 20.01.2020 у справі № 922/416/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. (дата звернення: 28.05.2024).
8. Постанова Верховного Суду від 26.10.2022 у справі № 910/406/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. (дата звернення: 28.05.2024).

9. Кот О., Корнієнко С. Особливості припинення та виділу товариства. *Юридична практика*. 2018. № 11. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstreams/6084af67-2785-4a6f-9062-20a877639121/download> (дата звернення: 28.05.2024).

10. Петров Є. В., Белуга Ю. М. Розрахунки з кредиторами у разі припинення господарських товариств (реорганізації). *Юридичний вісник*. 2016. № 1. С. 48–52.

11. Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації : постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2022 № 187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.05.2024).

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань провадження та застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану: Закон України від 13.07.2023 № 3249-IX. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3249-20> (дата звернення: 28.05.2024).

13. Бірюков О. У якому випадку і яку відповідальність несе акціонерне товариство (як єдиний засновник) перед кредиторами в разі банкрутства дочірніх підприємств : Лист N 30/33 від 26.01.2006. Агентство з питань банкрутства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v30-3575-06#Text> (дата звернення: 28.05.2024).

14. Постанова Верховного Суду від 10.05.2023 у справі № 905/229/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. (дата звернення: 28.05.2024).